

До разової спеціалізованої ради PhD 14461
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2)

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

СТЕПАНЕНКО Вікторії Іванівни

на дисертаційну роботу **ВИННИЧУКА Сергія Олеговича**

**«Формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти
засобами інноваційних технологій»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність дисертаційного дослідження. Актуальність обраної Сергієм Олеговичем Винничуком теми дисертаційної роботи зумовлена змінами у вимогах до професійної підготовки сучасних фахівців, що підкреслюють необхідність володіння не лише теоретичними знаннями, а й формування здатності застосовувати відповідні знання в практичних ситуаціях, приймати обґрунтовані рішення, адаптуватися до мінливих умов сьогодення. Важливе значення у цьому контексті має формування у здобувачів вищої освіти рефлексивної компетентності, яка передбачає поєднання знань, дій та досвіду, забезпечує здатність до самоаналізу, критичного осмислення та коригування професійної діяльності, сприяє розвитку самостійності та відповідальності, переведенню потенційних форм в актуальні результати та досягнення, супроводжує інноваційну діяльність.

Тому прагнення Сергія Олеговича Винничука розробити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність моделі та

педагогічних умов формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій є повністю обґрунтованим. Актуальність обраної ним теми також підтверджується окресленими у дослідженні суперечностями, які було вирішено в ході виконання завдань дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану наукової та науково-організаційної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка в межах науково-дослідної роботи «Теоретичні й методичні засади професійної діяльності та підготовки фахівців соціономічних професій» (державний реєстраційний номер 0123U104172).

Тему дисертації перезатверджено вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 11 від 27.01.2026 р.)

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації. Аналіз наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, дозволяє відзначити цілісність і послідовність розкриття проблеми формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій, засвідчує логічність викладу матеріалу, наявність достатнього науково-термінологічного апарату для вирішення окреслених завдань дослідження, аргументованість вибору методів дослідження, належний рівень обґрунтованості сформульованих у дисертації наукових положень і висновків, достовірність отриманих результатів.

У дисертаційному дослідженні експериментально підтверджено висунуту гіпотезу. Обґрунтованість сформульованих наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечено належною теоретико-методологічною базою, ґрунтовним аналізом сучасних наукових праць. Зокрема, автором опрацьовано наукові джерела, в тому числі іноземною мовою (288 найменувань), на підставі аналізу яких сформульовано власне

бачення проблеми формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій.

Впровадження автором в освітній процес результатів дисертаційного дослідження підтверджується наявністю довідок із закладів вищої освіти, які підтверджують таку співпрацю, а також використання дисертантом у ході апробації рефлексивних завдань та вправ, педагогічних ситуацій (кейсів) для рефлексивного аналізу, рефлексивних тренінгових вправ із застосуванням інноваційних технологій, нестандартних форм організації занять, рефлексивних, тренінгових технологій, технологій розвитку критичного мислення, проблемного навчання тощо.

Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації. Дослідження містить нові одержані результати, сформульовані визначення. Слід відзначити запропоновану автором структурно-функціональну модель формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій. Також заслуговують на увагу визначені й обґрунтовані педагогічні умови, що забезпечують ефективність формування у здобувачів вищої освіти відповідної компетентності засобами інноваційних технологій. Аналізуючи сутність понять «рефлексія», «компетентність», «рефлексивна компетентність», «рефлексивна компетентність майбутнього вчителя початкової школи», «інноваційні технології», «формування рефлексивної компетентності засобами інноваційних технологій», автором подано власні визначення цих термінів, виокремлено складові рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти.

Значення одержаних результатів для науки і практики. Отримані в дисертаційній роботі результати мають важливе теоретичне і практичне значення для подальших досліджень. Автором визначено нові наукові ідеї щодо розуміння структури та змісту рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти; обґрунтовано педагогічні умови забезпечення ефективності цього процесу з використанням інноваційних технологій.

Запропонована структурно-функціональна модель формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів початкової школи може бути використана для проєктування та організації науково-педагогічними працівниками навчальних занять, орієнтованих на розвиток рефлексивних умінь майбутніх учителів початкової школи.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробленні автором методичних матеріалів, форм, технологій, методів та засобів навчання в процесі формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти, можливості їх застосування в освітньому процесі, під час викладання педагогічних освітніх компонентів, а також у системі підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Аналіз публікацій Винничука Сергія Олеговича за кількісними та якісними показниками засвідчив відповідність вимогам щодо висвітлення результатів дослідження на здобуття ступеня доктора філософії. Основні положення, висновки, результати дисертаційної роботи висвітлено в 10 наукових працях, з них: 5 статей у періодичних виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України (3 – одноосібні та 2 – у співавторстві), та 5 публікацій апробаційного характеру, результати яких обговорювалися на науково-практичних конференціях.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Аналіз змісту дисертації Винничука С. О. дозволяє відзначити раціональність та внутрішню узгодженість її структури, демонструє розуміння автором теоретичних положень та методології дослідження. Дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням та за змістом, структурою та оформленням відповідає встановленим вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація складається з анотацій, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків; містить 32 таблиці та 26 рисунків. Її загальний обсяг складає 329 сторінок, з них

основного тексту – 259 сторінок). Логіка викладу матеріалу та зміст розділів дисертації засвідчують відповідність темі, об'єкту, предмету, меті та завданням дослідження.

У Вступі окреслено актуальність теми, мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, виявлено суперечності й акцентовано увагу на потребі їх розв'язання, охарактеризовано методи дослідження, сформульовано гіпотезу, наукову новизну та практичне значення дослідження, наявні дані про апробацію та впровадження результатів дослідження, надано інформацію про структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі «Теоретичні засади формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій як психолого-педагогічна проблема» дисертантом проведено ґрунтовний понятійно-категоріальний аналіз процесу формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти, визначено її структуру та зміст, проаналізовано різні класифікації інноваційних педагогічних технологій, розроблено та обґрунтовано авторське впорядкування інноваційних педагогічних технологій з урахуванням їх спрямованості на формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

У другому розділі «Методичні основи формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій» автором виокремлено педагогічні умови, що сприяють формуванню компонентів рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти – мотиваційного, когнітивного, діяльнісного з використанням інноваційних технологій, розроблено структурно-функціональну модель формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій, як цілісну систему взаємопов'язаних між собою мотиваційно-цільового, змістово-діяльнісного, діагностико-результативного структурних блоків; розроблено методичне забезпечення формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти із застосуванням інноваційних

технологій. Окрему увагу приділено нестандартним організаційним формам організації занять та запропоновано структуру їх проведення.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності моделі формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій» дисертантом представлено методику та організацію дослідження, його дизайн та інструменти, експериментально перевірено ефективність моделі формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій.

Висновки є логічними та ґрунтовними, свідчать про досягнення мети та виконання завдань дослідження у повній мірі.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертаційної роботи та наукових публікацій Винничука С. О. засвідчують дотримання принципів академічної доброчесності. Проаналізовані дисертантом ідеї та положення інших авторів мають посилання на використані наукові джерела. Дисертаційна робота є самостійною авторською науковою працею та повністю відповідає вимогам, які висуваються до оформлення дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дискусійні положення, рекомендації та зауваження до змісту дисертації. Високо оцінюючи дисертаційну роботу Сергія Олеговича Винничука, наукове та практичне значення отриманих результатів, звернемо увагу на деякі дискусійні моменти, які потребують уточнення:

1. Здійснюючи ґрунтовний понятійно-категоріальний аналіз процесу формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти, автор розглядає поняття «формування рефлексивної компетентності засобами інноваційних технологій» як «організований освітній процес». Тому, можливо, варто також було приділити увагу аналізу базового поняття «освітній процес». На наш погляд, це дозволило б більш конкретизувати зміст ключових понять.

2. На с. 29 дисертації проаналізовано чинники, які зумовлюють розвиток здатності до рефлексії здобувачів вищої освіти, що, на наш погляд, логічніше було б розглянути у п. 2.1 дисертаційної роботи, де саме і розглядаються педагогічні умови як сукупність організаційних, змістових, методичних і психолого-педагогічних чинників, що забезпечують ефективність формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій.

3. У п. 2.3 дисертаційної роботи при розгляді методичного забезпечення формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій, автор підкреслює важливе значення нестандартних організаційних форм та надає їм характеристику. Однак, деякі форми (семінар-дискусія, семінар-дебати, семінар-форум, семінар-симпозіум) організації занять розкрито у меншій мірі порівняно з іншими, які мають більш детальну характеристику.

4. Розглядаючи методологічні підходи в мотиваційно-цільовому блоці структурно-функціональної моделі формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій, до методологічних підходів, вважаємо доцільним додати синергетичний, про який автор неодноразово згадує в дисертаційній роботі. Так, наприклад, на с. 43 дисертації наголошено, що за твердженнями науковців, «рефлексивна компетентність майбутнього педагога дає можливість результативно здійснювати рефлексивну самоорганізацію». На с. 111 під час опису педагогічних умов автором підкреслюється синергетичний вплив на формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти.

Висловлені дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, актуальність теми дослідження, новизну, обґрунтованість та достовірність отриманих результатів, їх значущість для науки та практики.

Загальний висновок. Аналіз дисертації Винничука Сергія Олеговича та опублікованих наукових праць дозволяє дійти висновку про самостійність,

оригінальність, цілісність та завершеність виконаного дослідження, результати якого за змістом, новизною, теоретичним та практичним значенням відповідають обраній спеціальності та можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Дисертаційна робота Винничука Сергія Олеговича «Формування рефлексивної компетентності здобувачів вищої освіти засобами інноваційних технологій», відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р., № 44 (зі змінами), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціальної роботи
та педагогіки вищої школи
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Вікторія СТЕПАНЕНКО

Начальник
відділу кадрів

